

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี ๒๕๖๑

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) มีหน้าที่และอำนาจในการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๑๒ ส่วนที่ ๖ มาตรา ๑๔๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งให้กระทำการสรุป โดยอย่างน้อยในรายงานต้องประกอบด้วย ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบ วันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน เพื่อนำเสนอต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี (ครม.) และเผยแพร่ต่อประชาชน พร้อมกำหนดให้มีแผนการดำเนินการจัดทำรายงานดังกล่าว เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปโดยไม่ชักช้าและแล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ในขณะที่ ครม. ต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมโดยเร็วภายหลังจากที่ได้รับทราบรายงานดังกล่าว และในกรณีใดที่มีอาจดำเนินการได้ หรือต้องใช้เวลาในการดำเนินการให้แจ้งเหตุผลให้ กสม. ทราบโดยไม่ชักช้า

การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี ๒๕๖๑ กสม. ได้จัดทำกรอบการประเมิน การกลั่นกรองข้อเท็จจริง และประมวลข้อเสนอแนะในแต่ละประเด็นอย่างเป็นระบบ ผ่านการรวบรวม สืบค้น และตรวจทานข้อมูลจากของแหล่งต่างๆ กล่าวคือ (ก) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิจากการปฏิบัติงานของ กสม. ครอบคลุมการตรวจสอบกรณีร้องเรียน และการจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นหรือการดำเนินการอื่น ๆ (ข) แหล่งข้อมูลภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องจากหนังสือส่งข้อมูล การประชุม และการสัมภาษณ์ต่าง ๆ และ (ค) แหล่งข้อมูลจากภาควิชาการ สื่อและสาธารณชนทั่วไป โดยแบ่งเนื้อหาเป็น ๔ กลุ่ม ๑๔ ประเด็น และในแต่ละประเด็นจะนำเสนอการประเมินเป็น ๓ ส่วน คือ ๑) ภาพรวม ๒) การประเมินสถานการณ์และปัญหาอุปสรรค และ ๓) ข้อเสนอแนะ โดยสรุป ดังนี้

ส่วนที่ ๑ การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มี ๓ ประเด็น คือ

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

ในปี ๒๕๖๑ รัฐได้มีการดำเนินขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิรูปประเทศตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ในส่วนของกระบวนการยุติธรรม หลังจากที่มีการประกาศแผนการปฏิรูปประเทศในด้านนี้แล้ว รัฐได้จัดทำร่างแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๒ – ๒๕๖๕) เพื่อให้สอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศ และมีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติ

ระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะได้รับ ความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า ในขณะที่เดียวกัน รัฐได้มีการดำเนินการอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของ ประชาชนในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น เช่น การให้ความช่วยเหลือทางการเงินในการประกันตัวแก่ประชาชน เพื่อให้ได้รับการปล่อยชั่วคราวระหว่างการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ รวมทั้ง การอำนวยความสะดวกเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างรวดเร็วโดยการใช้หนังสือรับรองการชำระเงินของ กองทุนยุติธรรมเป็นหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราว และการประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนในการที่จะขอรับ ความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เพิ่มดุลพินิจแก่เจ้าพนักงาน หรือศาลในการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเพื่อไม่ให้เป็นการแก่จำเลยหรือผู้ต้องหาจนเกินควร และ การมีความพยายามปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา โดยมี การศึกษาวิจัย เรื่องดังกล่าวและการจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหาย ในคดีอาญา พ.ศ.

อย่างไรก็ตาม ในปี ๒๕๖๑ มีสถานการณ์ที่น่าห่วงใย ๒ ประการ ได้แก่ ประเด็นที่เกี่ยวกับ โทษประหารชีวิตที่มีการบังคับใช้โทษประหารชีวิตเมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑ และความเชื่อมั่นของ ประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม สะท้อนผ่านงานสำรวจความคิดเห็นของเอกชนและการแสดงออกของ ประชาชนต่อการดำเนินงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น กสม. จึงมีข้อเสนอแนะ ๔ ประการ คือ (๑) การประชาสัมพันธ์ แจ้งสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือในการขอปล่อยตัวชั่วคราว และเร่งรัดการใช้หนังสือรับรองแทนการชำระเงินของสำนักงานกองทุนยุติธรรม (๒) การจัดทำแผนปฏิรูป ด้านกระบวนการยุติธรรมและการดำเนินการตามแผนอย่างจริงจัง (๓) การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สังคม อย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การยกเลิกโทษประหารชีวิต พร้อมกับการมีนโยบายในการตรากฎหมายใหม่โดยไม่มี โทษประหารชีวิต (๔) การศึกษาวิจัยและถอดบทเรียนจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความเชื่อมั่นของ ประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้การอำนวยความสะดวกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน รวมถึงการให้ความรู้กับประชาชนในการดำเนินคดี

การกระทำทรมาน และการบังคับสูญหาย

รัฐได้มีการดำเนินการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีของไทยตามอนุสัญญา CAT และเพื่อรองรับการดำเนินการตามอนุสัญญา CPED ที่ประเทศไทยได้ลงนามเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๕๙ ต่อเนื่องจากปีก่อน โดยได้จัดรับฟังความเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน และ การกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ตามมติของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแห่งชาติ เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๗๗ และได้สรุปผลการรับฟังความเห็นให้สภานิติบัญญัติ (สนช.) ทราบ

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑ สนช. ได้พิจารณาและมีมติรับหลักการร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวและแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาต่อไป นอกจากนี้ รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรื่องราวร้องทุกข์กรณีถูกระทำทรมานและถูกบังคับให้สูญหายเพื่อรับเรื่องร้องเรียน ตรวจสอบ เยียวยาและดำเนินมาตรการป้องกันการทรมานและบังคับสูญหาย รวมทั้งได้ตรวจสอบกรณีที่มีการร้องเรียนต่อสหประชาชาติจำนวน ๘๒ รายเพื่อหาข้อเท็จจริงและช่วยให้กรณีร้องเรียนหลายกรณีได้รับการคลี่คลาย

จากการประเมินสถานการณ์ด้านนี้ ยังมีประเด็นที่เป็นข้อห่วงกังวล ได้แก่ การพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ซึ่งมีบางฝ่ายเห็นว่าควรถอดหลักการสำคัญบางประการตามอนุสัญญา CAT โดยเฉพาะหลักการไม่สามารถผ่อนปรนได้ และหลักการห้ามผลักดันกลับไปเผชิญอันตรายออกจากร่างพระราชบัญญัติ ฯ นอกจากนี้ กสม. ยังคงได้รับเรื่องร้องเรียนที่กล่าวอ้างว่ามีการกระทำทำร้าย/ทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐในปี ๒๕๖๑ จำนวน ๒๐ คำร้อง จึงมีข้อเสนอแนะ ๓ ประการ คือ (๑) ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับสาระสำคัญของอนุสัญญา CAT (๒) ควรมีการดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในการจับกุมและควบคุมตัวบุคคล และจัดให้มีคู่มือการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องต่อสิทธิมนุษยชนโดยภาพรวม รวมทั้งมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการเป็นระยะ และ (๓) ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่รัฐถึงความสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ รวมทั้งควรมีการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าว

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

ในภาพรวมพบว่า ในการดูแลและรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง รัฐได้ใช้กลไกตามปกติมากขึ้น มีการเจ้าพนักงานตามกฎหมายมากกว่าเจ้าหน้าที่ทหารและนำยุทธวิธีป้องกันปราบ ระงับ ยับยั้ง ความรุนแรงมาปรับใช้ในการเผชิญเหตุมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ซึ่งทำให้กำหนดการจัดการเลือกตั้งมีกรอบเวลาที่ชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ตาม กสม. ยังมีข้อห่วงกังวลในประเด็นที่เกี่ยวกับการบังคับใช้ประกาศ/คำสั่ง คสช. หรือกฎหมายที่ออกตามมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน สิทธิทางการเมือง สิทธิชุมชน เสรีภาพสื่อ รวมถึงสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธของภาคประชาสังคม องค์กรชุมชน ภาควิชาการต่าง ๆ ที่มีการเคลื่อนไหวหรือชุมนุมเพื่อแสดงออกเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือการดำเนินการของรัฐที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ยังพบการใช้ดุลพินิจตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ ของเจ้าพนักงานตามกฎหมายซึ่งส่งผลกระทบต่อ

ต่อการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ รวมถึงมีการจับกุมกลุ่มที่แสดงความคิดเห็นต่างจากรัฐในความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และตามมาตรา ๑๑๒ ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งถูกมองว่าอาจเข้าข่ายเป็นการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน (SLAPP) ดังนั้น กสม. จึงมีข้อเสนอแนะ ๓ ข้อ คือ (๑) ในกรณีการใช้เสรีภาพของประชาชนในการแสดงออกและการชุมนุมโดยสงบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงความคิดเห็นของชุมชนในบริบทของสิทธิชุมชนตามมาตรา ๔๓ ของรัฐธรรมนูญ ฯ รัฐควรเน้นการสร้างความเข้าใจและการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา (๒) การทบทวนการใช้อำนาจทางกฎหมายให้เป็นไปตามกระบวนการตรากฎหมายปกติแทนการใช้อำนาจตามมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบนิติรัฐ รวมถึงการพิจารณายกเลิกประกาศ/คำสั่ง คสช. ที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพที่ไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทย และ (๓) การบังคับใช้ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ... ที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ ที่กำหนดให้ศาลสามารถยกฟ้องการฟ้องคดีโดยไม่สุจริต รวมถึงการฟ้องคดีเพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบจำเลยหรือโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้โดยชอบอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันการดำเนินคดีเพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน

ส่วนที่ ๒ การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มี ๓ ประเด็น คือ

สิทธิทางการศึกษา

ภาพรวมพบว่า ในปี ๒๕๖๑ รัฐบาลได้มีความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ทั้งในมิติของการให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๕ ปีอย่างทั่วถึงโดยไม่มีค่าใช้จ่ายและในมิติของคุณภาพการศึกษา โดยได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. และร่างแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน รวมทั้งได้พยายามส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาในระดับสูง (อุดมศึกษา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง) รัฐมีมาตรการในการลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา โดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเด็กนักเรียนยากจนให้เข้าถึงการศึกษา รวมทั้งเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาผ่านการพัฒนาครู และการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนครูในโรงเรียนเอกชน นอกจากนี้ รัฐยังมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทั้งในมิติของการเข้าถึงและคุณภาพการศึกษา เช่น การใช้เทคโนโลยีศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) และผ่านสารสนเทศ (DLIT) การขยายผล

จัดตั้งโรงเรียนเครือข่ายโครงการสานพลังประชารัฐด้านการศึกษาพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำทั้งสิ้น ๔,๕๙๗ แห่ง และการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบเปิดของมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (MOOC)

อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาอุปสรรค อาทิ การเข้าถึงการศึกษาของกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน เด็กในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกล กลุ่มเด็กยากจนและยากจนพิเศษ และเด็กกลุ่มด้อยโอกาสอื่น ๆ (อาทิ เด็กพิการ เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เด็กเร่ร่อน เด็กติดตามแรงงานข้ามชาติ และเด็กที่อยู่ร่วมกับเชื้อเอชไอวี/เอดส์ เป็นต้น) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๓๖ ของประชากรเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี เด็กบางกลุ่มรัฐมีมาตรการจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อช่วยเหลือแล้ว เช่น เด็กยากจนและเด็กยากจนพิเศษ โดยอยู่ระหว่างดำเนินการ ส่วนเด็กกลุ่มอื่นยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจน ทำให้ยังไม่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ/หรือจำเป็นต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน ในส่วนคุณภาพทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพการศึกษายังคงเป็นปัญหาสำคัญแม้ว่ารัฐมีความพยายามที่จะปรับปรุงคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีความแตกต่างของคุณภาพการศึกษาระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก และระหว่างโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในและนอกเขตเมือง กสม. จึงมีข้อเสนอแนะ ๔ ข้อ คือ ๑) การเร่งปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ ๒) การยกระดับคุณภาพการศึกษาผ่านการพัฒนาบุคลากรครูและสื่อการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการดำเนินการ ๓) การให้การศึกษที่ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพ ความถนัดและสามารถทางร่างกายและจิตใจของเด็กให้เต็มตามศักยภาพของเด็กแต่ละคนตามแนวทางในอนุสัญญา CRC และ ๔) การติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบและเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ทราบความคืบหน้าหรือปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการและกำหนดแนวทางในการแก้ไข

สิทธิด้านสุขภาพ

ในภาพรวมพบว่ารัฐมีความพยายามที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิในการรับบริการสาธารณสุขของรัฐอย่างทั่วถึงตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขผ่านการพัฒนาระบบการแพทย์ปฐมภูมิ รวมถึงให้ชุมชนทั่วประเทศได้เข้ามาทำงานในระบบสุขภาพร่วมกับภาครัฐ รัฐมีการปรับปรุงการเข้าถึงสิทธิในการรับบริการในกรณีฉุกเฉินตามแผนหลักการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) รวมถึงการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการระบบการแพทย์ฉุกเฉิน โดยภาคเอกชน ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมดำเนินการ นอกจากนี้ ยังมีการดูแลประชากรบางกลุ่มที่มีอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพ ทั้งผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน พระสงฆ์ ผู้ต้องขัง และผู้มีรายได้น้อยที่ขึ้นทะเบียนและถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ๑๑.๔ ล้านคน การปรับปรุงกฎหมายสุขภาพจิตเพื่อให้ผู้ป่วยที่มีความผิดปกติ

ทางจิตเข้าถึงบริการด้านสุขภาพจิต รวมถึงการฟื้นฟูเพื่อให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ และการประกาศ ควบคุมการใช้ไขมันทรานส์ในผลิตภัณฑ์อาหารซึ่งมีผลต่อกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

รัฐมีการลดความเหลื่อมล้ำในการรับบริการด้านสุขภาพและคุณภาพในการบริการ โดยการ รับรองคุณภาพของโรงพยาบาล (HA) ในปี ๒๕๖๑ มีโรงพยาบาลในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ผ่านเกณฑ์ HA เพิ่มขึ้นร้อยละ ๔.๕๖) พร้อมก็นำแอปพลิเคชันมาพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ตลอดจน การดำเนินโครงการ “เจ็บป่วยฉุกเฉินวิกฤต มีสิทธิทุกที่(UCEP)” ต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ยังมีประชาชนบางกลุ่ม ที่มีข้อจำกัดในการใช้สิทธิด้านสุขภาพ อาทิ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล พื้นที่ชายแดน หรือพื้นที่ ทุรกันดาร รวมถึงในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร/บัตรประจำตัว ประชาชนซึ่งรวมถึงผู้ไร้รัฐ/ไร้สัญชาติ พระสงฆ์และผู้ต้องขังจำนวนหนึ่ง และแรงงานเคลื่อนย้าย (ไทย/ต่างด้าว) นอกจากนี้ มีสถานการณ์ที่ยังเป็นที่น่าห่วงกังวลและต้องมีการแก้ไขปัญหาต่อเนื่อง คือ การตั้งครุฑของวัยรุ่น จำนวนผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์รายใหม่ และการควบคุมดูแลปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพ (health determinants) ได้แก่ การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชซึ่งยังขาดขาดนโยบายและกลไกทางกฎหมายที่สอดคล้องกับ มิติด้านสุขภาพ ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะ ๒ ข้อ คือ (๑) การเร่งดำเนินการตามแผนการปฏิรูปด้านสาธารณสุข เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพได้อย่างทั่วถึง การให้ความสำคัญกับการดูแลประชากรบาง กลุ่มที่มีอุปสรรคในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพดังที่ได้กล่าวข้างต้น และการพัฒนาคุณภาพการให้บริการอย่าง ต่อเนื่อง และ (๒) การเร่งดำเนินการบริหารจัดการปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพ โดยกำหนดนโยบายและมาตรการ ที่ชัดเจน รวมถึงการทบทวนกฎหมายโดยคำนึงถึงผลกระทบในมิติสิทธิด้านสุขภาพ

ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

ในภาพรวมพบว่าการดำเนินการของรัฐมีการพัฒนาใน ๔ ด้าน คือ ๑) การจัดทำแผนปฏิบัติการ ระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (NAP) ๒) การให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิ มนุษยชนข้ามพรมแดน ๓) การส่งเสริมให้รัฐวิสาหกิจและธุรกิจเอกชนโดยเฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนในตลาด หลักทรัพย์ดำเนินการตามหลักการ UNGPs และนำเครื่องมือ HRDD มาปรับใช้ และ ๔) การส่งเสริมและ คุ้มครองสิทธิของแรงงานไทยและแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมประมง ทั้งนี้ ยังพบปัญหา อุปสรรค อาทิ การขาดการประเมินข้อมูลพื้นฐานระดับชาติด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (NBA) การขาด กลไกควบคุม กำกับ และดูแลทั้งเชิงบังคับและ/หรือตามสมัครใจต่อการดำเนินการของธุรกิจข้ามพรมแดน การเยียวยาผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนอันเนื่องมาจากการกระทำทางธุรกิจด้านอื่น ๆ ที่นอกจากการเยียวยา ด้านการเงิน และความล่าช้าในการพิจารณาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ILO ฉบับที่ ๘๗ และ ๘๘ ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะ ๕ ข้อ คือ ๑) การประมวล รวบรวม และประเมินข้อมูล NBA และจัดทำแผน NAP โดยผ่าน

กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างรอบด้าน พร้อมการกำหนดกลไกการติดตามและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลแผน NAP ๒) การจัดตั้งหรือกำหนดกลไกที่มีหน้าที่และอำนาจในการนำมาตรการเชิงบังคับและมาตรการเชิงสมัครใจมาใช้ในกำกับ ดูแลการดำเนินการประกอบธุรกิจเพื่อป้องกันผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งให้มีการเยียวยาที่เหมาะสมเมื่อเกิดผลกระทบดังกล่าว (๓) การสนับสนุนการนำเครื่องมือ HRDD มาปรับใช้ และขยายผลสร้างมาตรฐานและการปฏิบัติตามหลักการ UNGPs ในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ธุรกิจขนาดกลางและย่อม และ (๔) การเร่งพิจารณาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ILO ฉบับที่ ๘๗ และ ๘๘ รวมถึงการรับรองร่างพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ.

ส่วนที่ ๓ การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของบุคคล ๕ กลุ่ม มี ๕ กลุ่ม คือ

สิทธิเด็ก

จากการติดตามสถานการณ์ในปี ๒๕๖๑ ในภาพรวมพบว่ามีพัฒนาการใน ๒ ด้าน คือ

- ๑) การตราและจัดทำร่างกฎหมาย อาทิ พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ กฎกระทรวงกำหนดประเภทของสถานศึกษาและการดำเนินการของสถานศึกษาในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๖๑ และร่างพระราชบัญญัติการปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. เพื่อบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลเด็กและเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสม และ ๒) การพัฒนาประสิทธิภาพของกลไกที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองเด็ก อาทิ การจัดทำยุทธศาสตร์คุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ เพื่อกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานที่สนองตอบต่อสถานการณ์ปัญหาและทำให้เกิดการคุ้มครองเด็กในเชิงระบบ แผนแม่บทสารสนเทศกองทุนคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔ และร่างนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ อย่างไรก็ตาม ยังพบสถานการณ์ที่เป็นข้อห่วงกังวล ได้แก่ การเสียชีวิตของเด็กจากการจมน้ำและอุบัติเหตุทางถนนที่ยังมีสถิติค่อนข้างสูง ความรุนแรงในครอบครัวซึ่งเกิดขึ้นกับเด็กและสตรีเพิ่มสูงขึ้น โอกาสเสี่ยงของเด็กจากภัยออนไลน์ร้อยละ ๖๐ ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก และส่วนใหญ่เป็นภัยในลักษณะ cyber bullying การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กซึ่งพบทั้งการค้าบริการทางเพศ สื่อลามกอนาจาร ตลอดจนการจัดให้เด็กแต่งงานก่อนวัยอันควร กสม. จึงมีข้อเสนอแนะ ๕ ข้อ คือ (๑) การสร้างความตระหนักแก่พ่อแม่และผู้ปกครองในการดูแลความปลอดภัยของเด็ก รวมทั้งให้ความรู้แก่เด็กในการดูแลความปลอดภัยของตนเองที่เหมาะสมกับวัย (๒) การมีมาตรการป้องกันการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก รวมถึงการฟื้นฟูเยียวยาเด็กที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก (๓) การคุ้มครองเด็กจากการถูกแสวงหาประโยชน์ทางเพศและการกำหนดมาตรการฟื้นฟูที่เหมาะสม

- (๔) การมีมาตรการคุ้มครองเด็กจากภัยออนไลน์รูปแบบต่าง ๆ และการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและครูเพื่อให้สามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือเด็กในการใช้สื่อออนไลน์และวิธีรับมือกับภัยที่มาพร้อมกับสื่อดังกล่าว และ
- (๕) การป้องกันการกระทำผิดของเด็กโดยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว การจัดให้มีกระบวนการและบุคลากรเพื่อฟื้นฟูเด็กที่กระทำผิดอย่างเหมาะสม และการแก้ไขระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อไม่ให้เกิดการเปิดเผยประวัติการกระทำผิดของเด็กเพื่อมิให้เป็นอุปสรรคต่อการกลับคืนสู่สังคม

สิทธิผู้สูงอายุ

ในปี ๒๕๖๑ รัฐบาลได้ประกาศแผนปฏิรูปประเทศเมื่อเดือนเมษายน โดยแผนปฏิรูปประเทศด้านสังคมและเศรษฐกิจ มีประเด็นการปฏิรูปที่สำคัญต่อสิทธิของผู้สูงอายุ อาทิ การปฏิรูปการออมและระบบสวัสดิการ เช่น การสร้างระบบเพื่อให้มีบำเหน็จบำนาญหลังพ้นวัยเกษียณ และการพัฒนาการออมภาคบังคับ เป็นต้น ในประเด็นการปฏิรูปกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคมซึ่งรวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุ ได้ระบุถึงความสำคัญกับการปรับกระบวนการคิดและรูปแบบการดำเนินงานจากการ “สงเคราะห์” มาเป็นการสร้างเสริม ปรับเปลี่ยนทัศนคติจากผู้รับเป็นผู้ผลิต เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งสามารถดูแลตนเองและสังคม โดยมุ่งเสริมสร้างศักยภาพผู้สูงอายุในการทำงาน โดยมีกิจกรรมหลัก เช่น การขยายอายุเกษียณราชการจาก ๖๐ ปีเป็น ๖๓ ปี การแก้ไขกฎหมายแรงงานที่ให้ผู้สูงอายุสามารถรับงานเป็นชิ้นงาน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันตามศักยภาพและสภาพแวดล้อมโดยไม่ผูกพันทำงานเต็มเวลา ๘ ชั่วโมงต่อวันเช่นการทำงานปกติทั่วไป และการส่งเสริมให้แรงงานนอกระบบและเกษตรกรออมเงินเพื่อการเกษียณอายุผ่าน กอช. เป็นต้น ทั้งนี้ แผนการปฏิรูปประเทศดังกล่าวสอดคล้องกับผลการสำรวจประชากรสูงอายุของสำนักงานสถิติแห่งชาติเมื่อปี ๒๕๖๐ ที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่อาจไม่มีเงินออมเพียงพอในการดำรงชีวิตหลักเกษียณ โดยผลการสำรวจพบว่าผู้สูงอายุร้อยละ ๖๕ พึ่งพารายได้จากบุตรและการทำงาน มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ ๘ ที่มีรายได้จากบำเหน็จบำนาญและเงินออม และมีผู้สูงอายุที่พึ่งพาเบี้ยยังชีพจากรัฐมากถึงร้อยละ ๒๐ เมื่อครอบครัวไทยมีขนาดเล็กลงและเมื่อผู้สูงอายุอายุมากขึ้นอาจมีข้อจำกัดในการทำงานเนื่องจากสภาวะด้านสุขภาพ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการสร้างระบบการออมที่ครอบคลุมทั่วถึงและเพียงพอต่อการดำรงชีวิตในวัยสูงอายุ นอกจากนี้ควรมีการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านอื่น ๆ ด้วย ในประเด็นเรื่องผู้สูงอายุ กสม. มีข้อเสนอแนะ ๓ ข้อ คือ ๑) การรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการออม โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบกว่า ๒๐ ล้านคน รวมถึงการพิจารณาระบบการออมภาคบังคับเพื่อให้ประชาชนทุกคนมีบำเหน็จบำนาญหลังพ้นวัยเกษียณ ๒) การปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองแรงงานเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการทำงานของผู้สูงอายุเพื่อคุ้มครองสิทธิในการทำงานของผู้สูงอายุ รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับประกันสังคมและกองทุนการออมต่าง ๆ ให้รองรับการทำงานของผู้สูงอายุด้วย ๓) การดำเนินการเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิในด้านอื่นๆ ตามที่ระบุใน

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติมอย่างทั่วถึง อาทิ บริการด้านสาธารณสุข การฝึก/ประกอบอาชีพที่เหมาะสม การได้รับความคุ้มครองจากการถูกทอดทิ้ง โดยให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุที่มีอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ หรือมีความเสี่ยงที่จะถูกละเมิดสิทธิ เช่น ผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ผู้สูงอายุที่อยู่ลำพัง และผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง เป็นต้น

สิทธิคนพิการ

สถานการณ์ในภาพรวมพบว่า รัฐโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พยายามขับเคลื่อนยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการให้สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการอย่างเท่าเทียมในสังคม โดยในปี ๒๕๖๑ ได้มีกรรณการขยายศูนย์บริการคนพิการกรุงเทพมหานครเพิ่มเติมเพื่อให้คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ และเครือข่ายคนพิการได้รับความสะดวก ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน และลดภาระค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ ในด้านการศึกษา ได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บ้านของคนพิการเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นคนพิการที่อยู่ในชนบทและไม่สะดวกในการเดินทางไปรับบริการที่สถานศึกษา ตลอดจนให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ด้านการจ้างงาน รัฐโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาและเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกลไกการแนะแนวและพัฒนาศักยภาพการทำงานของคนพิการในประเทศไทยเพื่อบูรณาการร่วมกันในการส่งเสริมการทำงานของคนพิการทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ รัฐยังให้ความสำคัญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำของระบบประกันสุขภาพภาครัฐสำหรับคนพิการโดยให้คนพิการที่เข้าสู่ระบบการจ้างงานสามารถเลือกได้ว่าจะใช้สิทธิระบบประกันสังคมหรือระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นของคนพิการให้มากที่สุด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ รัฐได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในภาคขนส่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุและเป็นกรอบการดำเนินงานสำหรับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สำหรับปัญหาคนพิการที่ไม่มีสัญชาติไทย รัฐอยู่ระหว่างดำเนินการออกระเบียบเพื่อช่วยเหลือให้คนพิการกลุ่มนี้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานและสวัสดิการที่เหมาะสมจากรัฐ

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการยังพบปัญหาอุปสรรคสำคัญ เช่น ปัญหาการขาดความตระหนักรู้เรื่องสิทธิคนพิการ กล่าวคือ สังคม ชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงคนพิการและครอบครัวคนพิการยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิของคนพิการ ส่งผลให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการดำรงชีวิตและการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ของคนพิการ รวมถึงการปฏิบัติต่อคนพิการของสังคม ปัญหา ด้านการศึกษาสำหรับคนพิการที่แม้รัฐจะมีความพยายามขับเคลื่อนให้คนพิการได้รับการศึกษามากขึ้น แต่จากข้อมูลพบว่ามีคนพิการที่อายุถึงเกณฑ์แต่ไม่ได้รับการศึกษาจำนวน ๘๙,๔๓๗ คน และคนพิการส่วนใหญ่ได้รับ

การศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา^๑ ส่งผลกระทบต่อโอกาสการมีงานทำของคนพิการ ส่วนการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการยังไม่ทั่วถึง จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ จึงมีข้อเสนอแนะให้รัฐเร่งสร้างความตระหนักรู้เรื่องสิทธิของคนพิการเพื่อส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกและการปฏิบัติที่เคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการ และรัฐควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอแก่การศึกษาสำหรับนักเรียนพิการในโรงเรียนจัดการเรียนร่วมให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนพิการแต่ละบุคคล รวมถึงการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตโดยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้

สิทธิของผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ

ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิในประเทศไทยอาจแบ่งออกได้เป็น ๓ กลุ่มคือ ๑) กลุ่มแรงงานข้ามชาติจากประเทศเมียนมา ลาว และกัมพูชา ๒) กลุ่มผู้ไร้รัฐ/ไร้สัญชาติ และ ๓) กลุ่มผู้แสวงหาที่พักพิง/ผู้ลี้ภัย

ในส่วนของแรงงานข้ามชาติ ในปี ๒๕๖๑ รัฐบาลได้ดำเนินการจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ ผิดกฎหมายกว่า ๑.๓ ล้านคนเข้าสู่ระบบการทำงานที่ถูกต้องตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้เสร็จสิ้นในเดือนมิถุนายน ๒๕๖๑ และได้เริ่มบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวอย่างจริงจัง มีการตรวจสอบนายจ้าง/สถานประกอบการ และแรงงาน และมีการดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตาม มีรายงานว่าแรงงานข้ามชาติมีปัญหาอุปสรรคบางประการในการจดทะเบียนเกิดบุตรที่เกิดในประเทศไทยที่ต้องมีการใช้เอกสารบัตรประจำตัวและทะเบียนบ้านของนายจ้าง แต่นายจ้างบางรายไม่เข้าใจและไม่ยินยอมให้ใช้เอกสารดังกล่าว ทำให้หน่วยงานไม่สามารถออกสูติบัตรให้ได้ ส่งผลกระทบถึงการขอใช้สิทธิประกันสังคมในส่วนค่าคลอดบุตรและค่าสงเคราะห์บุตร

ในส่วนของกลุ่มบุคคลไร้รัฐ/ไร้สัญชาติ แม้ว่ารัฐจะได้มีนโยบายและมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อเอื้อประโยชน์ในการขอสถานะหรือสัญชาติไทยของคนกลุ่มนี้มากขึ้น แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติพอสมควร ทำให้การดำเนินการในเรื่องสถานะบุคคลยังไม่คืบหน้าเท่าที่ควร และยังมีผู้ไร้รัฐ/ไร้สัญชาติบางกลุ่มที่ประสบปัญหานี้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิและความเป็นอยู่ของคนกลุ่มดังกล่าว ส่วนประเด็นสิทธิทางการศึกษาพบว่าการดำเนินการที่ทำให้ปัญหาคลี่คลายโดยกลุ่มเด็กไร้รัฐ/ไร้สัญชาติส่วนใหญ่ โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือในพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย ได้รับการศึกษาในโรงเรียนในพื้นที่ที่ตนและครอบครัวอาศัยอยู่แม้ว่าจะยังไม่ได้รับสถานะทางกฎหมายก็ตาม อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้ไร้รัฐ/ไร้สัญชาติบางกลุ่มที่

^๑ จาก รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย, โดย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, ปี ๒๕๖๑. สืบค้นจาก <http://dep.go.th/home>

อาจยังไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการขอสถานะ/สัญชาติตามนโยบายของรัฐ เช่น ผู้สูงอายุไร้สัญชาติที่ตกสำรวจ และยังมีข้อมูลทางทะเบียน ทำให้ประสบปัญหาในการเข้ารับบริการสาธารณสุข

ในส่วนของ**ผู้แสวงหาที่พักพิง/ผู้ลี้ภัย** พัฒนาการทางการเมืองที่ดีขึ้นในประเทศเมียนมาทำให้สามารถส่งผู้หนีภัยชาวเมียนมาในพื้นที่พักพิงชั่วคราวตามแนวชายแดนกลับประเทศเมียนมาโดยสมัครใจได้จำนวนหนึ่ง แต่จำนวนผู้สมัครใจเดินทางกลับยังมีไม่มากแม้ว่าจะมีมาตรการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดินทางกลับในการตั้งถิ่นฐาน ส่วนการดำเนินการเกี่ยวกับผู้แสวงหาที่พักพิง กสม. ได้เคยตรวจเยี่ยมห้องกักของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองในหลายพื้นที่และพบว่า ผู้หลบหนีเข้าเมืองบางรายอาจเป็นผู้หนีภัยอันตรายเข้ามาในประเทศไทยและไม่สามารถส่งกลับประเทศต้นทางได้ ทำให้ต้องถูกกักอย่างไม่มีกำหนด สภาพความแออัดในห้องกักกระทบกับข้อจำกัดในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลอาจทำให้ผู้ต้องกักที่สุขภาพไม่แข็งแรงเกิดการเจ็บป่วยถึงขั้นรุนแรงได้ อย่างไรก็ดี รัฐมีความพยายามที่จะไม่ควบคุมตัวเด็กไว้ในห้องกักเพื่อให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติระหว่างประเทศที่เห็นว่าการกักตัวเป็นระยะเวลายาวนานจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กในอนาคต ซึ่งถือเป็นความก้าวหน้าที่สำคัญเนื่องจากมาตรการดังกล่าวจะช่วยให้เด็กได้รับความคุ้มครองบนพื้นฐานของการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กตามหลักการของอนุสัญญา CRC ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี

กสม. มีข้อเสนอแนะในการคุ้มครองสิทธิของผู้มีปัญหาสถานะในประเทศไทยที่สำคัญแยกตามกลุ่มข้างต้น ดังนี้ **๑) กลุ่มแรงงานข้ามชาติ** รัฐควรมีการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่นายจ้างและแรงงานต่างด้าวเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงควรให้ความสำคัญกับการควบคุมดูแลการประกอบกิจการจัดหางานด้วยเพื่อมิให้มีการเอารัดเอาเปรียบแรงงาน และควรมีการแก้ไขปัญหาการจرحดทะเบียนการเกิดบุตรของแรงงานข้ามชาติที่เกิดในประเทศไทย เพื่อให้เด็กที่เป็นบุตรแรงงานข้ามชาติกลุ่มนี้ได้รับการจดทะเบียนเกิดอย่างทั่วถึง **๒) กลุ่มบุคคลไร้รัฐ/ไร้สัญชาติ** รัฐควรมีมาตรการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและเอกสารหลักฐานที่ต้องใช้ประกอบการขอมีสถานะ/สัญชาติแก่ผู้มีสิทธิยื่นคำขอตามนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในภาษาที่ผู้มีสิทธิยื่นคำขอ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าต่าง ๆ สามารถเข้าใจได้ รวมถึงควรพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่อาศัยในประเทศไทยมาเป็นเวลานานแต่ไม่อาจขอสถานะ/สัญชาติได้เนื่องจากตกสำรวจการจัดทำทะเบียนประวัติของกลุ่มชาติพันธุ์ และ **๓) กลุ่มผู้แสวงหาที่พักพิง/ผู้ลี้ภัย** รัฐบาลไทยควรร่วมมือกับรัฐบาลประเทศเมียนมา UNHCR และองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ในการให้ข้อมูลและเตรียมความพร้อมแก่ผู้หนีภัยการสู้รบชาวเมียนมาในพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่สมัครใจเดินทางกลับอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงสถานการณ์ความปลอดภัยในประเทศเมียนมาเป็นสำคัญ และควรมีการเร่งรัดการพิจารณาไกล่เกลี่ยผู้เข้าเมืองผิดกฎหมายเพื่อจำแนกผู้แสวงหาที่พักพิงออกจากผู้เข้าเมืองผิดกฎหมายอื่น และพิจารณากำหนดนโยบายหรือแนวทางในการปฏิบัติต่อคนกลุ่มนี้

อย่างเหมาะสมที่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงการ พิจารณามาตรการทางเลือกอื่นแทน การควบคุมตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้แสวงหาที่พักพิงที่เป็นเด็ก ซึ่งจะเป็นผลดีต่อผู้แสวงหาที่พักพิงและลดภาระ ของรัฐในการดูแลผู้แสวงหาที่พักพิงทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากร

นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

ปัญหาสำคัญของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนคือ การถูกคุกคามในหลายรูปแบบ เช่น การถูกบังคับให้สูญหาย และการใช้กระบวนการทางกฎหมายที่เป็นการข่มขู่หรือคุกคาม (judicial harassment) และการดำเนินคดีต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนเพื่อยับยั้งหรือข่มขู่การใช้เสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็น และในระยะหลังผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นโดยเฉพาะในเรื่องของ ที่ดิน ป่าไม้ ซึ่งทำให้ผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกฟ้องร้องและดำเนินคดีเพิ่มมากขึ้น ในปี ๒๕๖๑ รัฐมีการดำเนินการที่สำคัญคือ มีการจัดทำกฎหมายซึ่งจะช่วยให้ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนได้รับความคุ้มครอง มากขึ้น ๒ ฉบับ ฉบับแรกได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลวิधिกฎหมายพิจารณาความอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ. ... ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการฟ้องคดีที่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตหรือฟ้องเพื่อกลั่นแกล้งหรือ เอาเปรียบจำเลยโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นมากกว่าประโยชน์ที่พึงได้โดยชอบ รวมทั้งเพิ่มดุลพินิจเจ้าพนักงานและ ศาลในการปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหาในระหว่างการดำเนินคดี ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติ แห่งชาติแล้วเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑ ส่วนอีกฉบับหนึ่ง ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ซึ่งยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เนื่องจากกฎหมายฉบับแรกยังไม่มืผลบังคับใช้ในปี ๒๕๖๑ จึงต้องมีการติดตามผลในปี ๒๕๖๒ ต่อไป ส่วนร่างกฎหมายฉบับที่สองต้องมีการติดตามผลการพิจารณาว่าสอดคล้องกับอนุสัญญา CAT และ CPED หรือไม่ นอกจากนี้ รัฐยังมีการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประชาชนเพื่อเป็นหลักประกันในการปล่อย ชั่วคราวจากกองทุนยุติธรรม แต่ในการปฏิบัติมีปัญหาอุปสรรคบางประการ ดังนั้น กสม. จึงมีข้อเสนอแนะ ๓ ข้อ คือ ๑) รัฐควรเร่งพิจารณาร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคล สูญหาย พ.ศ. เพื่อให้มีการประกาศใช้บังคับโดยเร็ว และเพื่อเป็นหลักประกันให้นักปกป้องสิทธิมนุษยชน ได้รับการคุ้มครองสิทธิดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับคำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กระบวนการ UPR รอบที่ ๒ ที่กำหนดให้ มีการจัดทำมาตรการที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันความรุนแรงและการก่ออาชญากรรมต่อบุคคลเหล่านี้ ๒) กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ควรกำหนดให้มีมาตรการคุ้มครองนักปกป้อง สิทธิมนุษยชนไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖) ๓) กระทรวงยุติธรรม ควรดำเนินการแก้ไขระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอ ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยการยกเลิกข้อความที่ให้อำนาจคณะอนุกรรมการให้ความ

ช่วยเหลือค้ำประกันถึงสาเหตุหรือพฤติกรรมของผู้ยื่นคำร้องว่าเป็นผู้ที่น่าเชื่อว่ามีได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาหรือไม่ เนื่องจากการกำหนดหลักเกณฑ์เช่นนี้ถือเป็นการให้อำนาจวินิจฉัยความผิดของผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือล่วงหน้าแทนศาล อันเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมและอาจเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงความช่วยเหลือของประชาชนในการดำเนินคดี

ส่วนที่ ๔ การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนใน ๓ ประเด็นที่อยู่ในความห่วงใย มี ๓ ประเด็น คือ

สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ในภาพรวม การดำเนินการของรัฐมีพัฒนาการที่สำคัญ ๒ ด้าน ด้านแรกเป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยจัดทำกรอบ กลไก และมาตรการขับเคลื่อนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านการเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ ๑๓ และ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๑ ตามลำดับ และการแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วนเพื่อดำเนินงานตามกรอบการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติโดยมีภารกิจครอบคลุมกฎหมายที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านที่สองเป็นการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนและการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของประชาชนในเขตป่าไม้ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้านการบริหารจัดการแร่ และการแก้ไขปัญหาการทำไม้หวงห้ามในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดิน การรับรองสิทธิชุมชนที่จะมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ และการประกาศวาระแห่งชาติด้านการกำจัดขยะ (ตั้งแต่ปี ๒๕๕๙ เป็นต้นมา)

อย่างไรก็ตาม ในการประเมินสถานการณ์ด้านนี้พบประเด็นที่เป็นปัญหา อาทิ การจำกัดและควบคุมการใช้สิทธิของชุมชนในการชุมนุมเพื่อเรียกร้องสิทธิและคัดค้านโครงการต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชน ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในเรื่องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการเข้าร่วมการรับฟังความเห็น การที่รัฐไม่มีมาตรการการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่าง ๆ ต่อชุมชน รวมทั้งการขาดการเยียวยาผลกระทบต่อประชาชนและชุมชนในพื้นที่จากโครงการพัฒนาหรือการประกอบกิจการบางประเภทอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้คำสั่ง (อาทิ คำสั่ง คสช. ที่ ๓/๒๕๕๙ ที่ ๔/๒๕๕๙ และที่ ๔๗/๒๕๖๐) เพื่อยกเว้นการใช้กฎหมายผังเมืองรวมสำหรับการดำเนินงานในบางพื้นที่ ปัญหาการแพร่กระจายและการเพิ่มขึ้นของมลพิษเกินกว่าค่ามาตรฐานมลพิษในอากาศ การใช้สารเคมีอันตรายในผลผลิตทางการเกษตรและอาหาร การนำเข้าขยะพิษและขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ผิดกฎหมาย และการเพิ่มขึ้น

ของปริมาณขยะจากอาหาร (ร้อยละ ๖๔ ของขยะทั้งหมด) และขยะในทะเล กสม. จึงมีข้อเสนอแนะ ๓ ข้อ คือ

- (๑) การพิจารณาทบทวนมาตรการตรวจสอบการประกอบกิจการของโรงงานอุตสาหกรรมหรือกิจการอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันปัญหาการทิ้งกากของเสียหรือสารพิษสู่สิ่งแวดล้อม
- (๒) เร่งแก้ไขปัญหาประชาชนที่ได้รับผลกระทบด้านสุขภาพและความเป็นอยู่จากการประกอบกิจการต่าง ๆ เช่น การทำเหมืองแร่โดยเฉพาะเหมืองทองคำ รวมถึงดูแลให้ผู้ได้รับผลกระทบได้รับการเยียวยาอย่างเป็นธรรม
- (๓) การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน รวมทั้งการเร่งพิจารณาออกกฎหมายที่ส่งเสริมการใช้สิทธิชุมชน เช่น พระราชบัญญัติสิทธิชุมชน พระราชบัญญัติป่าชุมชน พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารสาธารณะ และการปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องหรือขั้นตอนปฏิบัติต่างๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้สิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญได้อย่างแท้จริง

สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในภาพรวมพบว่า มีพัฒนาการที่ดีใน ๓ ด้าน คือ ๑) การลดลงของจำนวนเหตุการณ์ ผู้เสียชีวิต และผู้ได้รับบาดเจ็บจากความไม่สงบ ๒) ความคืบหน้าของการดำเนินกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข โดยได้พื้นที่ปลอดภัยนาร์่อง จำนวน ๑ อำเภอ (อำเภอเจาะไอร้อง) ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างการทำการกระบวนการรับฟังความเห็นและข้อมูลสาธารณะเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยพื้นที่ร่วมกับภาครัฐ และการยกเลิกการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๘ เพิ่มเติม ๒ เขตพื้นที่ (อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และอำเภอสุไหงโกกลก จังหวัดนราธิวาส) โดยนำพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๔๑ มาบังคับใช้แทน และ ๓) การมีมาตรการเชิงรุกในการแก้ไขปัญหาชนิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ การฟื้นฟูระบบเฝ้าระวังโภชนาการหญิงตั้งครรภ์ และเด็กปฐมวัย โครงการมหัศจรรย์ ๑,๐๐๐ วันแรกของชีวิต การบริหารจัดการอาหารกลางวันที่มีคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสม และการติดตามประเมินภาวะทุพโภชนาการของเด็กเป็นระยะ

จากการประเมินสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังพบปัญหาที่เป็นข้อห่วงใย อาทิ กรณีร้องเรียนที่กล่าวอ้างว่ามีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายโดยมีเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวข้อง การเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บของเด็กและสตรีจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ข้อจำกัดในการได้รับ/เข้าถึงวัคซีน และ ภาวะทุพโภชนาการเฉียบพลันสูงที่สุดของเด็กในพื้นที่ และการเข้าถึงความยุติธรรมและสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ของสตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กสม. จึงมีข้อเสนอแนะ ๕ ข้อ คือ (๑) การทบทวนความจำเป็นในการใช้กฎหมายความมั่นคงในพื้นที่อย่างต่อเนื่องเพื่อหลีกเลี่ยงและลดผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนในทุกมิติ (๒) กำกับดูแลการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจับกุมและควบคุม

ตัวให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อป้องกันการทรมาน รวมถึงมีการตรวจร่างกายผู้ถูกจับกุมก่อนส่งเข้าสถานที่ควบคุมและบันทึกผลเป็นลายลักษณ์อักษร และการเปิดโอกาสให้ญาติเข้าเยี่ยมได้ (๓) การเพิ่มมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก เยาวชน และสตรี รวมทั้งดูแลให้การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรงอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม (๔) การลดภาวะทุพโภชนาการของเด็กในพื้นที่โดยสนับสนุนอาหารที่มีคุณค่า และ (๕) การพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนด้านเพศสภาพของสตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การคุ้มครอง

ในภาพรวม มีพัฒนาการที่ดีในสองด้าน ด้านแรกเป็นการดำเนินมาตรการในระดับปฏิบัติเพื่อป้องกันและปราบปรามการคุ้มครอง โดยการสนธิกำลังเจ้าหน้าที่ในการเข้าตรวจค้นสถานบริการต่างๆ การจัดกิจกรรมต่อต้านการคุ้มครอง การลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการต่อต้านการคุ้มครองกับต่างประเทศ และการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายจากการคุ้มครอง รวมถึงการพิจารณาคดีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการคุ้มครอง พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยไม่ชักช้า (คดีส่วนใหญ่ดำเนินการแล้วเสร็จภายในหนึ่งปี) ด้านที่สองเป็นการออกกฎหมาย นโยบาย และแผนปฏิบัติการสำหรับการแก้ไข ป้องกัน ติดตามและช่วยเหลือผู้เสียหายจากการคุ้มครองอย่างเป็นระบบ อาทิ การประกาศให้การป้องกันและแก้ไข ปัญหาการคุ้มครองของประเทศไทยเป็นวาระแห่งชาติตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ ออกกฎหมายและประกาศหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคุ้มครอง พ.ศ. ๒๕๕๙ พระราชบัญญัติปราบปรามการคุ้มครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐ พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๐ ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตทำงานและการอนุญาตให้ทำงานตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๐ ลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐ พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ และแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑) ซึ่งมีการกำหนดมาตรการป้องกัน คุ้มครองและช่วยเหลือไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้านกระบวนการยุติธรรม กลุ่มเหยื่อ/ผู้เสียหาย รวมทั้งกลุ่มสตรี ซึ่งได้มีการติดตามการดำเนินการตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

จากการประเมินสถานการณ์พบว่า แม้รัฐบาลจะได้ดำเนินมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการคุ้มครองอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีกรณีการคุ้มครองเพื่อแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น ในอุตสาหกรรมประมง การขายบริการทางเพศ ขอทาน รวมทั้งปรากฏว่ายังมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปกระทำความผิดในคดีคุ้มครอง รัฐจึงต้องมีความพยายามและความมุ่งมั่นในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการคุ้มครองต่อไป รวมทั้งต้องมีความร่วมมือกับหลายฝ่ายทั้งในระดับประเทศและในระดับระหว่างประเทศ ที่สำคัญต้องมีการบังคับ

ใช้กฎหมายที่มีอยู่อย่างจริงจังโดยต่อเนื่อง กสม. จึงมีข้อเสนอแนะ ๔ ข้อ คือ (๑) หน่วยงานของรัฐควรดำเนินการปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างต่อเนื่องและนำตัวผู้กระทำความผิด รวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาลงโทษ ในขณะที่เดียวกันควรให้ความสำคัญกับมาตรการเชิงป้องกันมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสตรีและเด็ก (๒) หน่วยงานของรัฐควรดำเนินการตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอย่างจริงจัง และรายงานผลการดำเนินการให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพทราบเป็นระยะ เพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินงานในระยะต่อไป (๓) กฎหมาย ประกาศ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์มีหลายฉบับ เจ้าหน้าที่จึงควรได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความรู้และเข้าใจเจตนารมณ์ที่แท้จริงอันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นไปตามกฎหมาย ประกาศ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของเจ้าหน้าที่มากยิ่งขึ้น (๔) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์มักเป็นชาวต่างชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเตรียมล่ามเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับความเป็นธรรม รวมทั้งควรมีการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่เป็นผู้หญิงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เป็นการค้ามนุษย์เพื่อแสวงประโยชน์ทางเพศ และต่อผู้เสียหายที่เป็นเด็กอย่างเหมาะสม